View metadata, citation and similar papers at core.ac.uk
brought to you by CORE
provided by UGD Academic Repository

ISSN 1857 - 92

INTERNATIONAL JOURNAL

Institute of Knowledge Management

KNOWLEDGE

Scientific papers
Vol. 14.3.

THE POWER OF KNOWLEDGE

IJK, V. 14.3. pp 859-1291, Skopje, 2016

http:globalimpactfactor.com/knowledge-internationl-journal/
Global Impact and Quality Factor 1.023 (2015)

KNOWLEDGE

INTERNATIONAL JOURNAL

SCIENTIFIC PAPERS

VOL 14.3

7-9 October, 2016

Agia Triada, GREECE

INSTITUTE OF KNOWLEDGE MANAGEMENT

SKOPJE, MACEDONIA

KNOWLEDGE

International Journal Scientific papers Vol. 14.3

EDITORIAL BOARD

Vlado Kambovski PhD, Robert Dimitrovski PhD, Siniša Zarić PhD, Maria Kavdanska PhD, Venelin Terziev PhD, Mirjana Borota – Popovska PhD, Predrag Trajković PhD, Jove Kekenovski PhD, Svetlana Trajković PhD, Zivota Radosavljević PhD, Margarita Koleva PhD, Mile Matijević PhD, Nonka Mateva PhD, Rositsa Chobanova PhD, Aleksandar Nikolovski PhD, Marija Knezević PhD, Snežana Miličević PhD, Irina Singaveskaya PhD, Dzulijana Tomovska PhD, Oliver Dimitrijević PhD, Nedzat Koraljić PhD, Nebojsha Pavlović PhD, Nikolina Ognenska PhD, Dimitrija Popovski PhD, Lisen Bashkurti PhD, Tome Naumov PhD, Trajce Dojcinovski PhD, Jana Merdzanova PhD, Zoran Srzentić PhD, Nikolai Sashkov Cankov PhD

Preparing and correction: Liljana Pushova

Print: GRAFOPROM – Bitola

Editor: IKM – Skopje

For editor
Robert Dimitrovski, PhD

KNOWLEDGE

International Journal Scientific Papers Vol. 14.3

ISSN 1857-92

SCIENTIFIC COMMITTEE

President: Academic, Prof. Vlado Kambovski PhD

- Prof. Robert Dimitrovski PhD, Faculty of Management, MIT University, Skopje (Macedonia)
- Prof. Zivota Radosavljevik PhD, Dean, Faculty FORCUP, Union University, Belgrade (Serbia)
- Prof. Venelin Terziev PhD, University of Rousse (Bulgaria)
- Prof. Rosica Cobanova PhD, Bulgarian Academy of Sciences (Bulgaria)
- Prof. Aleksandar Nikolovski PhD, FON University, Skopje (Macedonia)
- Prof. Anita Trajkovska PhD, Rochester University (USA)
- Prof. Sinisa Zaric, PhD, Faculty of Economics, University of Belgrade (Serbia)
- Prof. Milan Radosavljevic PhD, Dean, Faculty of strategic and operational management, Union University, Belgrade (Serbia)
- Prof. Anka Trajkovska-Petkoska PhD, UKLO, Faculty of technology and technical sciences, Bitola (Macedonia)
- Prof. Predrag Trajkovic PhD, JMPNT, (Serbia)
- Prof. Lidija Tozi PhD, Faculty of Pharmacy, Ss. Cyril and Methodius University, Skopje (Macedonia)
- Prof. Bistra Angelovska, Faculty of Medicine, University “Goce Delcev”, Shtip (Macedonia)
- Prof. Misho Hristovski PhD, Faculty of Veterinary Medicine, Ss. Cyril and Methodius University, Skopje (Macedonia)
- Prof. Jove Kekenovski PhD, Faculty of Tourism, UKLO , Bitola (Macedonia)
- Prof. Sasho Korunoski, Dean, Faculty of Tourism, UKLO, Bitola (Macedonia)
- Prof. Cvetko Andreevski, Vise rector, Faculty of Tourism, UKLO, Bitola (Macedonia)
- Prof. Margarita Koleva PhD, Dean, Faculty of Pedagogy, University Neofit Rilski, Blagoevgrad (Bulgaria)
- Prof. Aleksandar Donchev, MIT University, Faculty of Law, Skopje (Macedonia)
- Prof. Maria Kavdanska PhD, Faculty of Pedagogy, University Neofit Rilski, Blagoevgrad (Bulgaria)
- Prof. Mirjana Borota-Popovska, PhD, Centre for Management and Human Resource Development, Institute for Sociological, Political and Juridical Research, Skopje (Macedonia)
- Prof. Marija Topuzovska-Latkovic, PhD, Centre for Management and Human Resource Development, Institute for Sociological, Political and Juridical Research, Skopje (Macedonia)
- Prof. Marija Knezevic PhD, Academic, Banja Luka, (Bosnia and Herzegovina)
- Ljupco Naumovski PhD, Forum for Mobility and Research, Bitola (Macedonia)
- Prof. Oliver Iliev PhD , Faculty of Communication and IT, FON University, Skopje (Macedonia)
- Prof. Dimitrija Popovski PhD, Faculty of Sport, Ss. Cyril and Methodius University, Skopje (Macedonia)
- Prof. Yuri Doroshenko PhD, Dean, Faculty of Economics and Management, Belgorod (Russian Federation)
- Prof. Ilija Nasov PhD, Research and Development center PLASMA, Skopje (Macedonia)
- Prof. Sashko Plachkov PhD, Faculty of Pedagogy, University Neofit Rilski, Blagoevgrad (Bulgaria)
- Prof. Ivan Petkov PhD, Rector, European Polytechnic University, Pernik (Bulgaria)
- Prof. Vladimir Lazarov PhD, European Polytechnic University, Pernik (Bulgaria)
- Prof. Tosko Krstev PhD, European Polytechnic University, Pernik (Bulgaria)
- Prof. Antoanela Hristova PhD, European Polytechnic University, Pernik (Bulgaria)

- Prof. Azra Adjajlic – Dedovic PhD, Faculty of criminology and security, Sarajevo (Bosnia & Herzegovina)
- Prof. Aleksandar Korablev, PhD, Dean, Faculty for economy and management, Saint Petrsburg State Forest Technical University, Saint Petrsburg (Russian Federation)
- Prof. Primoz Dolenc, PhD, Faculty of Management, Primorska University, Koper (Slovenia)
- Doc. Igor Stubelj, PhD, PhD, Faculty of Management, Primorska University, Koper (Slovenia)
- Prof. Hristo Beloev PhD, Bulgarian Academy of Science, Rector of the University of Rousse (Bulgaria)
- Prof. Branko Sotirov PhD, University of Rousse (Bulgaria)
- Prof Karl Schopf, PhD, Akademie fur wissenschaftliche forchung und studium, Wien (Austria)
-Prof. Isa Spahiju PhD, International Balkan University (Macedonia)
- Prof. Volodymyr Denysyuk, PhD, Dobrov Center for Scientific and Technologogical Potential and History studies at the National Academy of Sciences of Ukraine (Ukraine)
- Prof. Laste Spasovski PhD, Vocational and educational centre, Skopje (Macedonia)
- Prof. Branislav Simonovic PhD, Faculty of law, Kragujevac (Serbia)
- Prof. Dragan Kokovic PhD, University of Novi Sad, Novi Sad (Serbia)
- Prof. Sasha Kicoshev PhD, University of Novi Sad, Novi Sad (Serbia)
- Prof. Pere Tumbas PhD, Faculty of Economics , University of Novi Sad , Subotica (Serbia)
- Prof. Natalija Kirejenko PhD, Faculty For economic and Business, Institute of Entrepreneurial Activity, Minsk (Belarus)
- Prof. Zoja Katru PhD, Prorector, Euro College, Istanbul (Turkey)
- Prof. Mustafa Kacar PhD, Euro College, Istanbul (Turkey)
- Prof Evgenia Penkova-Pantaleeva PhD, UNWE -Sofia (Bulgaria)
- Prof. Nikolina Ognenska PhD, Faculty of Music, SEU - Blagoevgrad (Bulgaria)
- Prof. Tihomir Domazet PhD, President of the Croatian Institute for Finance and Accounting
- Prof. Stojan Ivanov Ivanov PhD, Faculty of Public Health and Sport, SWU Neofit Rilski, Blagoevgrad (Bulgaria)
- Maja Lubenova Cholakova PhD, Faculty of Public Health and Sport, SWU Neofit Rilski, Blagoevgrad (Bulgaria)
- Daniela Ivanova Popova PhD, Faculty of Public Health and Sport, SWU Neofit Rilski, Blagoevgrad (Bulgaria)
- Prof. Branimir Kampl PhD, Institute SANO, Zagreb (Croatia)
- Prof. Marina Simin PhD, College of professional studies in Management and Business Communication, Sremski Karlovci (Serbia)
- Prof. Miladin Kalinic, College of professional studies in Management and Business Communication, Sremski Karlovci (Serbia)
- Prof. Helmut Shramke PhD, former Head of the University of Vienna Reform Group (Austria)
- Prof. Ahmad Zakeri PhD, University of Wolver Hampton, (United Kingdom)
- Prof. Tzako Pantaleev PhD, NBUniversity , Sofia (Bulgaria)
- Prof. Lisen Bashkurti PhD, Global Vice President of Sun Moon University (Albania)
- Prof. Baki Koleci PhD , University Hadzi Zeka , (Kosovo)
- Prof. Ivana Jelik PhD, University of Podgorica, Faculty of Law, (MNE)
- Prof. Islam Hasani PhD, Kingston University (Bahrein)
- Prof. Rumen Valcovski PhD, Imunolab Sofia (Bulgaria)
- Prof. Jonko Kunchev PhD, University „Cernorizec Hrabar" - Varna (Bulgaria)
- Prof. Nedjad Korajlic PhD, Faculty of criminology and security, Sarajevo (Bosnia & Herzegovina) - Prof. Alisabri Sabani PhD, Faculty of criminology and security, Sarajevo (Bosnia & Herzegovina)
- Prof. Jova Ateljevic PhD, Faculty of Economy, University of Banja Luka, (Bosnia &

Herzegovina)
- Prof. Branislav Simonovic PhD, Faculty of law University of Kragujevac (Serbia)
- Doc. Tatyana Sobolieva PhD, State Higher Education Establishment Vadiym Getman Kiyev National Economic University, Kiyev (Ukraine)
- Prof. Svetlana Trajkovic PhD, High School of applied professional studies, Vranje (Serbia)
- Prof. Suzana Pavlovic PhD, High health – sanitary school for professional studies, Belgrade (Serbia)
- Prof. Zorka Jugovic PhD, High health – sanitary school for professional studies, Belgrade (Serbia)
- Prof. Dragan Marinkovic PhD, High health – sanitary school for professional studies, Belgrade (Serbia)
- Prof. Dusan Ristic, PhD Emeritus – Faculty of Management, Sremski Karlovci (Serbia)
- Prof. Rumen Stefanov, PhD, Dean, Faculty of public health, Medical University of Plovdiv (Bulgaria)
- Prof. Stojna Ristevska PhD, Dean, High Medicine School, Bitola, (Macedonia)
- Prof. Snezana Stoilova, PhD, High Medicine School, Bitola, (Macedonia)
- Prof. Lence Mircevska PhD, High Medicine School, Bitola, (Macedonia)
- Prof. Dzulijana Tomovska, PhD, Dean, Faculty of Biotechnical sciences, Bitola(Macedonia)
- Prof. Mitre Stojanovski PhD, Faculty of Biotechnical sciences, Bitola (Macedonia)
- Prof. Ljupce Kocovski PhD, Faculty of Biotechnical sciences, Bitola (Macedonia)
- Prof. Vasil Zecev PhD, College of tourism, Blagoevgrad (Bulgaria)
- Prof. Nikola Bozkov PhD, College of tourism, Blagoevgrad (Bulgaria)
- Prof. Vasil Pehlivanov PhD, College of tourism, Blagoevgrad (Bulgaria)
- Prof. Oliver Dimitrijevic PhD, High medicine school for professional studies “Hipokrat”, Bujanovac (Serbia)
- Prof. Erzika Antic PhD, High medicine school for professional studies “Hipokrat”, Bujanovac (Serbia)
- Prof. Jelena Stojanovic PhD, High medicine school for professional studies “Hipokrat”, Bujanovac (Serbia)
- Prof. Georgi Georgiev PhD, National Military University “Vasil Levski”, Veliko Trnovo (Bulgaria)
- Prof. Miodrag Smelcerovic PhD, High medicine school for professional studies “Hipokrat”, Bujanovac (Serbia)
- Doc. Ana Dzumalieva PhD, South-West University “Neofit Rilski”, Blagoevgrad (Bulgaria)
- Doc. Marija Kostić PhD, Faculty of Hotel Management and Tourism, Vrnjačka Banja (Serbia)
- Doc. Sandra Živanović PhD, Faculty of Hotel Management and Tourism, Vrnjačka Banja (Serbia)
- Doc. Snežana Milićević PhD, Faculty of Hotel Management and Tourism, Vrnjačka Banja (Serbia)
- Doc. Nebojsa Pavlovic PhD, Faculty of Hotel Management and Tourism, Vrnjačka Banja (Serbia)
- Prof. Kamal Al-Nakib PhD, College of Business Administration Department, Kingdom University (Bahrain)
- Prof. Venus Del Rosario PhD, Arab Open University (Philippines)
- Prof. Nishad M. Navaz PhD, Kingdom University (India)

ORGANIZING COMMITTEE

- Robert Dimitrovski PhD, Faculty of Management, MIT University, Skopje (Macedonia)
- Venelin Terziev PhD, National Military Academy “Vasil Levski”, Veliko Trnovo (Bulgaria)
- Maria Kavdanska PhD, Faculty of Pedagogy, South West University Neofit Rilski, Blagoevgrad (Bulgaria)
- Snežana Milićević PhD, Faculty of Hotel Management and Tourism, Vrnjačka Banja (Serbia)
-Sinisa Zaric, PhD, Faculty of Economics, University of Belgrade (Serbia)
- Evdokia Petkova, South West University “Neofit Rilski”, Blagoevgrad (Bulgaria)
- Marios Miltiadou, PhD, Aristotle University of Thessaloniki (Greece)
- Azra Adjajlic – Dedovic PhD, Faculty of criminology and security, Sarajevo (Bosnia & Herzegovina)
- Misho Hristovski PhD, Faculty of Veterinary Medicine, Ss. Cyril and Methodius University, Skopje (Macedonia)
- Ana Dzumalieva PhD, South-West University “Neofit Rilski”, Blagoevgrad (Bulgaria)
- Georgi Georgiev PhD, National Military University “Vasil Levski”, Veliko Trnovo (Bulgaria)
- Isa Spahiu PhD, International Balkan University (Macedonia)
- Suzana Samarxiu, PhD, University “Aleksandar Moisiu”, Durres (Albania)
- Violeta Dimova, PhD, University “Goce Delcev”, Stip (Macedonia)
- Mirjana Borota – Popovska, Centre for Management and Human Resource Development, Institute for Sociological, Political and Juridical Research, Skopje (Macedonia)
- Izet Zeqiri, PhD, South East European University, Tetovo (Skopje)
- Ekaterina Arabska, PhD,Vasil Levski National Military University, Veliko Tarnovo (Bulgaria)
- Nebojsa Cvetanovski, PhD, MIT University, Skopje (Macedonia)
- Rumen Valcovski PhD, Imunolab Sofia (Bulgaria)
- Miladin Kalinic, College of professional studies in Management and Business Communication, Sremski Karlovci (Serbia)

Table of Contents

MANAGING THE PROBLEM OF UNEMPLOYMENT IN THE REPUBLIC OF MACEDONIA 879

Robert Dimitrovski, Ph.D 879

Venelin Terziev, Ph.D........ 879

Shaban Saliu, Ph.D 879

Liljana Pushova, MSc 879

MUTUAL FUNDS DEVELOPMENT IN THE R. OF MACEDONIA -- CURRENT DEVELOPMENTS........ 885

Nebojsa Cvetanovski, Ph.D 885

DEVELOPING CONTROL SYSTEM OF MANAGERIAL PERFORMANCE IN THE REPUBLIC OF MACEDONIA 891

Sasho Dodovski, Ph.D 891

Monika Markovska, Ph.D 891

Bozidar Milenkovski, Ph.D........ 891

LEARNING IN FUNCTION OF HUMAN CAPITAL DEVELOPMENT IN ORGANISATIONS . 897

Gabriela Krstevska, PhD........ 897

NEEDS AND STAGES OF BUSINESS CONCEPTION 903

Branislav Stanisavljevic, Ph.D........ 903

SOME ASPECTS OF THE LOCAL LABOR MARKET - CASE OF DURRËS DISTRICT........ 909

Artur Hadroj........ 909

Llambi Prendi, Ph.D 909

SOCIAL ENTREPRENEURSHIP 915

Daniel Pavlovski PhD 915

IDENTIFICATION OF NEEDS AND EXPECTATIONS OF SECONDARY SCHOOL STAKEHOLDERS BASED ON PROCESS REFERENCE MODEL 919

Jovana Petrović, MSc........ 919

Jovan Filipović, Ph.D........ 919

Goran Cvijović, Ph.D........ 919

THE ROLE OF ERP SYSTEM MAINTENANCE ON THE REDUCTION OF PROJECT FAILURES 925

Majlinda Axhiu, MSc........ 925

Florida Veljanoska, Ph.D........ 925

Biljana Ciglovska, Ph.D........ 925

МЕНАЏМЕНТ НА ЗНАЕЊЕ ПРИ РАЗВОЈ НА МАЛИ И СРЕДНИ ПРЕТПРИЈАТИЈА 929

Антон Кајтази 929

AGE, GENDER AND RELATION OF URBAN-RURAL PLACES AS FEATURES OF JUVENILE DELIQUENCY AND THE PERPETRATORS IN THE AREA OF THE BASIC COURT IN GOSTIVAR DURING 2002-2006 937

Ersin Sulejmani, MSc 937

CIVIL SOCIETY AND MEDIA IN WESTERN BALKANS: IN TRANSITION FROM COMMUNISM TO POST COMMUNISM 943

Ardian Kastrati, MA 943

WHAT IS ALTERNATIVE DISUPTE RESOLUTION (ADR)? 947

Elizabeta Spiroska M.Sc 947

CORRUPTION IN SERBIA 951

Natasha Georgieva Hadji Krsteski, Ph.D 951

SYSTEM OF PENALTIES 955

Pakiza Tufekdji, MSc 955

JUSTICE AND POSITIVE LEGAL INDOCTRINATION, CORE VALUSE DISPUT 959

Fani Kuzmanovska, LL.M. 959

DYNAMIC WEB SITE FOR PREPARATION OF EDUCATIONAL MATERIALS FOR DISTANCE LEARNING STUDENTS 965

Gergana Kalpachka, PhD 965

DIDACTIC MODEL FOR THE DEVELOPMENT OF STUDENTS' COGNITIVE SKILLS IN STUDYING OF ELECTROMAGNETIC PHENOMENA 971

Georgi Malchev, ... 971

Radost Vassileva, PhD 971

THE STRESS OF PUPILS AND THE FACTORS THAT INFLUENCE ON ITS LEVEL 977

Petrit Taraj, Ph.D 977

Arta Taraj, MSc 977

AWAKENING THE AWARENESS OF CHILDREN ON PRESERVATION OF THE ENVIRONMENT THROUGH ART EDUCATION CLASSES IN LOWER GRADES OF PRIMARY SCHOOL 985

Daliborka Djerkovic, Msc 985

Aleksandar Vukanovic, Msc 985

GAME BASED MODELS FOR INTELECTUAL AND PERSONAL DEVELOPMENT OF A CHILD 995

Rumyana Papancheva 995

Krasimira Dimitrova 995

Daniela Zaberska 995
Margarita Terzieva 995
Krasimir Nikolov 995
Zlatka Dimitrova 995
Dechko Ignatov 995
Iliyana Pencheva 995
COMPETENCE AND INTUITION IN LITERARY TEXT INTERPRETATION 1001
Sonya Aleksandrova, Ph.D 1001
Fani Boykova, Ph.D 1001
SYMPTOMS OF DYSCALCULIA 1007
Lilyana Chobanova, Ph.D 1007
PUBLIC LIBRARIES AND READING IN BERAT-ALBANIA 1013
Marela Guga Ph.D 1013
Fatlinda Shkurti Ph.D. 1013
TEACHING STYLISTIC DEVICES THROUGH THE THEATRE OF ABSURD 1021
Ardita Dylgjeri, MSc 1021
THE GAME AS A TOOL OF LEARNING AND ENTERTAINMENT IN PRE – SCHOOL AGE 1025
Valbona Keçi 1025
"THE FALL" – AN EXAMPLE OF GAME-BASED MODEL FOR INTELECTUAL AND PERSONAL DEVELOMPMENT OF A CHILED AT KINDERGARTEN AGE 1031
Rumyana Papancheva, ... 1031
Krasimira Dimitrova, ... 1031
Daniela Zaberska, ... 1031
Margarita Terzieva, ... 1031
Krasimir Nikolov, ... 1031
Zlatka Dimitrova, ... 1031
Dechko Ignatov, ... 1031
Iliyana Pencheva 1031
TEACHING THE HISTORY OF THE REFORMS DURING THE ZOGIST PERIOD IN ALBANIAN SCHOOLS 1037
Irgen Xhyra 1037
HEALTH FINANCIAL MANAGEMENT IN KOSOVO 1041
Blerta Rugova MA 1041

HOSPITALITY OF THE STANDARDIZED PRODUCTS AS A FACTOR OF DEVELOPMENT OF TOURISM IN KOSOVO........1045

Fatbardha Jashari 1045

THE ROLE OF THE LOGISTICS AND THE IMPACT OF THE SERVICES FOR A STABLE TOURISM 1053

Neritan Turkeshi, Ph.D 1053

Ajselj Jakupi, MSc 1053

RATING AVERAGE ANNUAL RATE OF POPULATION GROWTH IN THE WORLD IN 2015 1059

Tatjana Mirković, MSc 1059

Gordana Mrdak, Ph.D 1059

EFFECT OF AGE ON NURSING STUDENTS' SEXUAL CULTURE........1073

Daniela Taneva, ...1073

COMMUNICATION AND ACCESS TO PRIMARY CARE PHYSICIAN TO PATIENTS WITH DIABETES, THEIR EDUCATION AND TREATMENT 1077

Gordana Panova, Ph.D........1077

Victoria Jordanova 1077

CARE FOR THE ELDERLY PATIENTS - HEALTH AND ETHICAL ASPECTS 1089

D. Bakova 1089

M. Semerdjieva 1089

P. Georeva........1089

STRESSORS AND THEIR IMPACT ON ADOLESCENTS IN CONTEMPORARY SOCIAL ENVIRONMENT 1093

Todor Stoev........1093

Kostadin Kanalev........1093

PREVENTION, CARE AND TREATMENT OF PATIENTS WITH DIABETES IN KRATOVO DURING THE 2012-2015........1097

Svetle Paunova........1097

Gordana Panova 1097

CHANGES IN THE DEVELOPMENT, BEHAVIOR AND HEALTH STATUS OF CHILDREN ATTENDING NURSERIES THROUGH THE EYES OF THEIR PARENTS 1103

G. Markova 1103

G. Petrova 1103

E. Dimitrova........1103

SPA TREATMENT – A NEW TREND IN HEALTH CARE........1109

Nedyalka Boycheva 1109

Diruhi Amudzhiyan 1109

Tzvetan Boychev 1109

CARE AND TREATMENT OF PATIENTS WITH RUPTURED ANEURYSM IN SPASM 1113

Stefka Bojkik 1113

Gordana Panova, Ph.D 1113

SPA TREATMENT – A NEW TREND IN HEALTH CARE 1117

Nedyalka Boycheva 1117

Diruhi Amudzhiyan 1117

Tzvetan Boychev 1117

THE ROLE OF THE NURSES IN PREVENTION, TREATMENT AND CARE OF DECUBITUS WOUNDS THAT ARE PRESENT IN PATIENTS AT THE INTENZIVE CARE UNIT 1121

Natasha Kanevche 1121

Gordana Panova, Ph.D 1121

PROBLEM ALCOHOLISM IN ADOLESCENCE 1131

Yordanka Tsokova 1131

Daniela Taneva 1131

Angelina Kirkova-Bogdanova 1131

STUDY BULGARIAN EATING DISORDERS LEVELS AMONG POPULATION (14-45 YEARS OF AGE) THROUGH THE SCOFF QUESTIONNAIRE 1137

B. Tilov 1137

M. Semerdjieva 1137

E.Raikova 1137

D.Bakova 1137

R.Masaldjieva 1137

B.Torniova 1137

ROLE OF THE NURSE IN GYNECOLOGICAL ENDOSCOPIC OPERATIONS 1143

Zoran Nikolovski, ... 1143

Gligor Dimitrov, ... 1143

Gordana Panova 1143

TENDENCIES IN THE AGEING OF THE POPULATION - AVERAGE EXPECTANCY OF THE FUTURE LIFE IN GOOD HEALTH - ETHICAL DIMENSIONS 1147

Vanina Krasteva Mihaylova 1147

Mariana Ivanova Liochkova 1147

Dimitar Georgiev Shopov 1147
TELEMEDICINE: THEN AND NOW 1151
Marina Jovanovic Milenkovic Ph.D, ... 1151
Jovanka Vukmirovic Ph.D, ... 1151
Dejan Milenkovic Ph.D, ... 1151
Aleksandra Vukmirovic, ... 1151
INFORMATION AND COMMUNICATION TECHNOLOGIES FOR DISABLED PEOPLE 1157
Angelina Kirkova-Bogdanova 1157
Daniela Taneva 1157
Yordanka Tsokova 1157
MANAGEMENT OF GEOMEDICAL TOURISM 1163
Krassimira Staneva, Ph.D 1163
ENGLISH FOR MEDICAL STUDENTS: THE IMPORTANCE OF DEVELOPING CREATIVE ACTIVITIES 1169
Lela Ivanovska, MA 1169
NEW EFFICIENT METHOD OF APPROXIMATION OF IDEAL FUNCTIONS WITH RECTANGULAR SHAPES 1173
Peter Apostolov, ScD, ... 1173
Alexey Stefanov, PhD, ... 1173
Ludmila Taneva, PhD, ... 1173
Uliana Pascaleva, PhD, ... 1173
ENDANGERING THE SAFETY OF HIGH DAMS 1179
Mile Rakić, Ph.D 1179
Zlatan Filipović, Ph.D 1179
EXPERIMENTAL STUDY OF USING THE K-NEAREST NEIGHBOUR CLASSIFIER WITH FILTER METHODS 1191
Jasmina Đ. Novaković 1191
Alempije Veljović 1191
Marina Lakčević 1191
Jasmina Aleksić 1191
MODELING OF MECHANICAL PARTS IN AUTODESK INVENTOR 1197
Nebojsa J. Dimitrijevic, PhD 1197
Branislav B. Dimitrijević, BSc 1197
BASIS OF MAXIMUM QUALITATIVE UTILIZED SAWING IN CUTTING BEECH 1205

Damjan Stanojevic, Ph.D 1205

FACTORS FOR ABSORPTION OF IONS AND CONTENTS OF MINERAL ELEMENTS IN PLANTS 1213

Petar Petrov 1213

BIOLOGICAL DIVERSITY IN PROTECTED AREAS IN THE REPUBLIC OF MACEDONIA 1221

Vesna Markoska 1221

Vlado Velkoski 1221

LANDSLIDE RELATED REHABILITATION AND PROTECTION MEASURES 1227

Tode Kasapinov 1227

Blagica Cekova Ph.D 1227

Erhan Mustafa 1227

AIR QUALITY IN THE VRANJE CITY, SERBIA, IN JANUARY 2016 1233

Gordana Bogdanović, Ph.D 1233

Tijana Micić, MSc 1233

THE HISTORIC OF MIGRATION IN VLORA DISTRICT - ALBANIA 1239

Fatlinda Shkurti, Ph.D. 1239

Marela Guga, Ph.D 1239

WHAT DO WE NEED FOR SUCCESS? 1245

Katica Stoimenovska, Ph.D 1245

VISUALLY-ANTHROPOLOGICAL POSSIBILITIES OF CULTURAL RECONSTRUCTIONS: THE MOVIE AND THE MYTHICAL-RELIGIOUS KNOWLEDGE 1251

Zlatko Popovski 1251

HALLOWEEN – PAGAN RITUALS OR MASKENBAL COMMERCIALIZATION OF RITUAL IN SPHERE OF POPULAR CULTURE 1257

Jasmina Fortić, MSc 1257

SUSTAINABLE TRANSPORT AND THE MODELING OF THE TRANSPORT DEVELOPMENT POLICY IN ALBANIA 1261

Kuci Alush, Ph.D 1261

NOCIONI STANDARDET DHE MENAXHIMI I CILËSISË 1267

Shyqeri Kabashi, Ph.D 1267

Nexhmije Kabashi, Ph.D. 1267

NGRITJA E EKONOMISË KOSOVARE PËRMES ZHVILLIMIT RURAL 1275

Festim Tafolli , MSc 1275

THE ROLE OF THE NURSES IN PREVENTION, TREATMENT AND CARE OF DECUBITUS WOUNDS THAT ARE PRESENT IN PATIENTS AT THE INTENZIVE CARE UNIT

Natasha Kanevche
Gordana Panova, Ph.D
University "Goce Delcev" – Faculty of Medicine Science, Stip, Macedonia

Abstract: Introduction: This is to present the role of the skin, mechanism of the occurrence of decubitus, the role of the nurse in care and treatment of decubitus.
Goals: One of the goals is to present the mechanism of the occurrence of decubitus in hospitalized patients. To present the role of the nurse in caring of patients with decubitus. To present the prevalence of hospitalized patients with different sex and age, decubitus stage, number of hospitalized days.
Material and method: The research is retrospective and includes a period at least of a year (2015). The analyzed patients are different age, sex, decubitus stage, number of hospitalized days, different location of decubitus and type of the treatment. Descriptive statistics is used for the data analysis with mean value and percent of presence.
Results: The research involves hospitalized patients getting decubitus while they were situaed at the unit for intensive care within the JZU University Clinic for surgical diseases "Sv.Naum Ohridski – Skopje" during the year of 2015. The results are shown in tables and figures below.
Conclusion: From the obtain research can be concluded that the usage of different methods in the prevention and treatment of decubitus has success in patients in the intensive care unit. The nurse has an important role in the treatment of decubitus.
Key words: Wounds,Stasis, Ischemia, Infection, Necrosis

УЛОГАТА НА МЕДИЦИНСКАТА СЕСТРА ВО ПРЕВЕНЦИЈА, ТРЕТМАН И НЕГА НА ДЕКУБИТАЛНИ РАНИ КАЈ ПАЦИЕНТИТЕ ВО ЕДИНИЦИТЕ ЗА ИНТЕНЗИВНА НЕГА

Наташа Каневче
ГорданаПанова
Универзитет "Гоце Делчев" – Штип, Факултет за медицински науки, Штип

Апстракт: Вовед: улогата на кожата, механизмот на настанување на декубитус, негата и улогата на медицинската сестра и начинот и превенција на лекување на истиот.
Цел: е да се прикаже механизмот на настанување на декубитус кај пациенти хоспитализирани во единицата за интензивно лекување, ЕИЛ. Да се прикаже улогата и негата на медицинската сестра врз пациенти кај кој дошло до настанување на декубитус.Да се прикаже застапеноста на хоспитализирани пациенти по пол и возраст, степен на декубитус, број на денови на хоспитализација.
Материјал и методи:Истражувањето е ретроспективно и опфаќа период од една календарска година, (2015). Пациентите се анализирани по возраст, пол, степен на декубитус, број на денови на хоспитализација, локализација на декубитус и начин на лекување. За анализа на податоците е употребена дескриптивна статистика со средна вредност и процент на застапеност.
Резултати:Истражувањето ги опфати пациентите кои беа хоспитализирани во текот на 2015 година, во стационарни болни од единицата за интензивно лекување, ЕИЛ при ЈЗУ Универзитетска клиника по хируршки болести " Св.Наум Охридски - Скопје" кај кои дојде до настанување на декубитус. Добиените резултати се прикажани тебеларно и графички.
Заклучок:Од истражувањето може да се заклучи дека користењето на многубројните начини и методи во превенција и лекување на декубитус има голем успех кај пациентите во единицата за интензивно лекување, ЕИЛ. Улогата на медицинската сестра е од големо значење, бидејќи во поголем процент е намалена појавата на декубитус.
Клучни зборови: рани,предилекциски места,стаза,исхемија,инфекција,некроза

ВОВЕД

Уште од настанувањето на човештвото, присутни се неколку видови- степени на декубитални рани кај болни кои што подолго време биле во една принудна положба и при тоа се применувале различни

начини на лекување. Во Стара Персија се користеле разни видови на лековити треви. Во Арабија се препорачувале хранителни подлоги за овие рани, и тоа мед, мувлосан леб, месо, бакар сулфат, цинк оксид и слично.

Хипократ (460-370 п.н.е.) констатирал дека овие рани настануваат заради параплегија, дисфункција на мочниот меур и дебелото црево.

За време на ренесансата (16 век), Амброз Паре, член на француската армија, бербер-хирург и основач на хируршката пракса, пишувал во својата автобиографија за повредени француски аристократи во војната и настанувањето на декубитални рани. Тој го споменал дебридмантот кој и тогаш не се разликувал многу од овој денешниот .Во 19 век, Жан-Мартин Шарко учел за настанувањето на декубитусот и ја поставил„невротрофната теорија" за предизвикување на рани, а не „теоријата на притисок" како што ние веруваме денес. Шарко образложил дека директно влијание врз појавата на декубиталните рани се оштетувањата на централниот нервен систем.Траги од појава на декубитус се воочени уште на Египетските мумии стари повеќе од 5000 илјади и за прв пат се опишани во Медицинската литература уште во 19 век. Старите Египќани користеле мед за лекување на овие декубитални рани. Во текот на XIX век, откривањето на бактериите од страна на Пастер и X-зраците, го смениле разбирањето на декубиталните рани кое владеело до тогаш. Дваесеттиот век, со воведување на нови антибиотици сосема го има сменето текот на третманот на декубиталните рани.

Декубитус претставува компликација која настанува кај болни со продолжена хоспитализација, болни со тешки заболувања, трауми, коми при што болните се принудени на подолготрајно лежење.Болните кои не се во можност да го спречат притисокот врз меките ткива со промена на положбата на телото, имаат ризик од појава на декубитус. Ваквите болни не се во состојба сами да се заштитат и да превенираат појава на декубитус. Неправилната и нередовната примена на туѓа помош и нега која им е неопходна за промена на положбата и одредени покрети на телото доведува до појава на рани (декубитус) на предилекциските места.

Инциденцата на декубитот е различна и на глобално ниво се движи од 1,4%-36,4%. Кај акутни трауматолошки болни 15%,неуролошки болни 27% и кардиоваскуларни болни 41% [2]

Декубитите се најзастапени во болниците околу 60%, а потоа следуваат социјалните установи [старечки домови] .Во домашни услови поретко се јаува декубитус, поради Од сите пациенти во болница од 9% до 30% развиваат декубитус [3].

Етиолошки фактори кои можат да доведат до појава на декубитус се [6]:

Егзогени- надворешни фактори. При долго лежење на тврд и непријатен душек, згужвана постелнина или лична облека, влажна постелнина настаната од телесни излачевини [гној, крв, пот], нестручно поставени имобилизациски сретства [гипс, завој, шини], контрактури на зглобовите.

Ендогени- внатрешни фактори. Кај терминални и хронични болести, како што се: шеќерната болест со пропратни периферни и ангиопатски промени, потхранетост, хипопротеинемијата и анемијата кои ја зголемуваат вулнерабилноста на кожата и го продолжуваат времето на зараснување на раните. Срцеви и бубрежни заболувана. Пареза или парализа, поради нечувствителност на одредени делови на телото. Во пстоперативниот тек неможност или безволност на промена на положбата кај болниот. Бактериска контаминација поради неадекватна нега на кожата, доведува до развој на декубит и отежнато зараснуване на истиот.

Клиничката слика на декубитот, најчесто доминира со регионална локална промена на телото на предилекциските места, кои се изложени на притисок на тврда, влажна или нерамна подлога [слабо развиено масно ткиво, сакрална регија, пети, рамени лопатки, ушни школки и сл [7]. Во зависност од степенот на оштетувањето на кожата декубитот се дели на четири стадиуми (Слика 1):

Прв степен- појава на црвенило со оток. Оваа состојба најчесто настанува поради повеќечасовно притискање на телото на исто место. На местото на притисокот болниот чувтствува болка, чешкање или топлина. Нема рана, на притисок црвенилото не исчезнува, а температурата се разликува од температурата на околната кожа.

Тест со притискање со прст- зацрвенетиот дел од кожата после кратко и цврсто притискање со прстот не ја менува бојата во бела туку и понатаму останува црвена.Оттука може да се заклучи дека настанало оштетување со појава на **Dekubitus I stepen**. Во ваква состојба мора под итно да се превземат мерки и да се спречи понатамошно оштетување на кожата. **Втор степен**- настанува рана на површината на кожата и поткожното ткиво, слична на изгребаница или була. Во овој стадиум оштетувањето е со појава на рана, која треба сериозно да се свати и да се лекува. Во оваа фаза неопходна е професионална нега и лекување.**Трет степен-** појава на инфициран декубитус со џепови и апсцеси .Во овој стадиум доаѓа до појава на инфекција. Кожата се повеке некротизира и станува многу сува. **Четврт степен-** оштетувањето се шири во длабоките сврзни слоеви на ткивото, а може да ги зафати и мускулите. Доаѓа до појава на длабоки чиреви, со потполно уништено мускулно ткиво и со видливи делови од коските. Се

карактеризира со инфекција како и појава на црни некротични маси до коска.Клиничката слика на декубитус е најприсутна кај болните со повреда на кичма, коматозни болни, потхранети болни, дијабетичари, невролошки болни, психијатриски болни и онколошки болни.[8]

Локализацијата на телото на кој може да се појави декубитот се различни. Постојат атипични и типични места за појава на декубит. Атипични места [нос, брада, чело, тил, граден кош, лакт, грб]. Декубитус најчесто настанува на крсниот дел, глутеуси, пети, и.т.н. Локализацијата на декубитот е најчесто во предел на коскените делови од телото, односно онаму каде коската лежи близу до површината на кожата и е притисната со тврда подлога [столица, креветски душек и.т.н].Предилекциски места се оние места кои се најчесто и временски најдолго изложени на притисок, што доведува до исхемија и појава на декубит (табела 1).

Табела 1. Делови на телото на кој може да настане декубит
Table 1. Parts of the body where can occur decubitus

ПОЛОЖБА НА ТЕЛОТО /Body position	**РЕГИЈА / Region**
НА ГРБ / On the back	тил, лопатки, лактови, сакрална регија, пети и прсти. / rear, blades, elbows, sacral region, heel and toes.
НА СТРАНА / On the side	Школка на увото, темпорален дел од главата, страничен дел од рамото, карлица, колк-трохантер, колено / ear, temporal part of the head, side of the shoulder, pelvis, hip, trochanter, knee.
СО СЕДЕЊЕ / With sitting	крстен предел, глутеуси, лактови,заден дел на петите, лопатките / baptized region, the buttock, elbow,rear toe, shoulder blade.
ДЕЛОВИ ОД ТЕЛОТО КАДЕ ПОСТОИ ДОДАТЕН ПРИТИСОК ОД ОПРЕМА ИЛИ ОБЛЕКА / Parts of the body where is additional pressure from the equipment or clothes	еластични завои и еластични чорапи, ендотрахеален тубус, катетри интравенски браунили, еластична облека / elastic bandages and elastic stockings,endotracheal tube, intravenous catheters Brownlee, elastic clothing.

Табела 2. НОРТОН СКАЛА
Table 2. NORTON SCALE

ФАКТОРИ / FACTORS	**ОПИС СКАЛА / SCALING**	**БОДОВИ / POINTS**
ФИЗИЧКА СОСТОЈБА / FISICAL CONDITION	Добро / good	4
	Средно / middle	3
	Лошо / bad	2
	Многу лошо / very bad	1
МЕНТАЛНА СОСТОЈБА / MENTAL CONDITION	Свесен / awear	4
	Активен / active	3
	Конфузен / confused	2
	Стопурозен / not aware	1
ДВИЖЕЊЕ И АКТИВНОСТИ / MOVING AND ACTIVITIY	Самостално движење / Independently move	4
	Движење со помош / Movement with help	3
	Движење со количка / movement in a wheelchair	2

	Неподвижен во постела / motionless	1
ПОДВИЖНОСТ /	Потполна / totally	4
	Благо ограничена / slight limited	3
	Силно ограничена / very limited	2
	Неподвижен / motionless	1
ИНКОНТИНЕНЦИЈА / INCONTENTION	Не е присутна / Not present	4
	Повремена / temporary	3
	Урина / urine	2
	Урина и столица / urine and feces	1
ВКУПНО / TOTAL		

Истражувањата покажале, дека повеќето од декубитите настанале во првите три недели од приемот на пациентот во болница. Затоа според Американска агенција за здравстено испитување и квалитет, ACHPR се препорачува да се направи проценка на зачуваниот интегритет на кожата на следните интервали:по прием на пациентот во болница;кај акутни заболени пациенти - секои 48 часа или при промена на состојбата;кај хронични заболени пациенти - еднаш неделно во првите четири недели, потоа еднаш месечно или еднаш на секои четири месеци, или при настанување на секаков вид на промени на состјбата на пациентот. Како најчести комликации кои се јавуваат при настанување на декубитус се:инфекција,дехидратација,анемија,хидроелектролитен дизбаланс, зголемена загуба на протеини сепса – се јавува во 3 или 4 стадиум од појавување на улцерациите и стеомиелитис.

РЕЗУЛТАТИ И ДИСКУСИЈА

Истражувањето ги опфати пациентите кои беа хоспитализирани во текот на 2015 година, во стационарни болни од одделението ЕИЛ при ЈЗУ Универзитетска клиника по хируршки болести ,, Св.Наум Охридски - Скопје” кај кои дојде до настанување на декубитус. Добиените резултати се прикажани тебеларно и графички.

Табела 4. Дистрибуција на пациенти по пол и месец во годината
Table 4. Distribution of patients by gender and month of the year

Месец /Months	**Машки /Male**	**Женски /Female**	**Вкупно / Total**
Јануари / January	1	2	3
Февруари / Fevruary	2	/	2
Март / March	1	2	3
Април / April	1	1	2
Мај / May	1	1	2
Јуни / June	1	1	2
Јули / July	3	3	6
Август / August	2	3	5
Септември / September	2	3	5
Октомври / October	2	/	2
Ноември / November	3	1	4
Декември / December	2	1	3
Вкупно / Total	21	18	39

Од табела 4 може да се заклучи дека во текот на 2015 година биле хоспитализирани вкупно 39 пациенти, од кои 21 мажи и 18 жени. Почесто појава на декубитус е во летниот и есенскиот период поради климатските услови.

Графикон 1 Дистрибуција на пациентите по пол и месец во годината
Chart 1. Distribution of patients by gender and month of the year

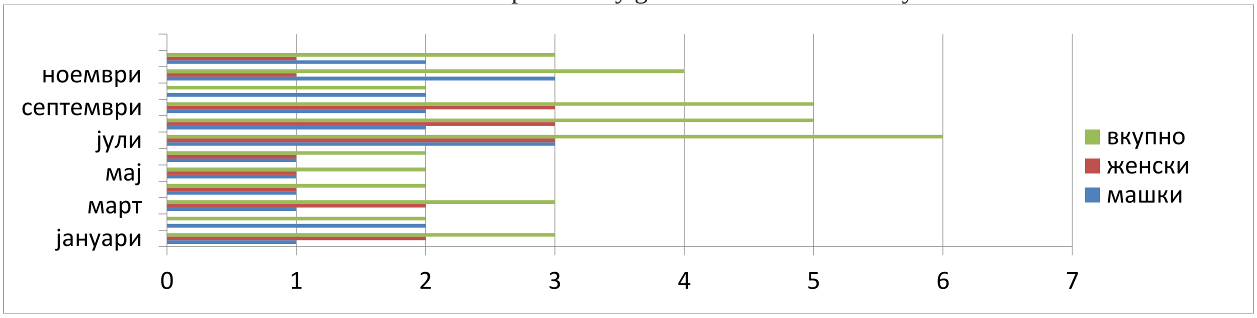

Од гарфиконот 1 може да се заклучи дека декубитите во летниот период биле почести кај жените, а во есенскиот период биле почести кај мажите.

Табела 5. Дистрибуција на пациентите по возраст и пол
Table 5. Distribution on the patient's age and sex

Возраст / Age	**Машки / Male**	**Женски / Female**	**Вкупно / Total**	**%**
18 - 30	/	/	/	/
31- 50	5	5	10	26 %
51 - 65	10	8	18	46%
Над / above 65	6	5	11	28%
Вкупно / total	21	18	39	100%

Од табела 5 може да се заклучи дека почеста појава на декубитус е кај групата пациенти од 51-65. Кај пациентите во оваа возраст се менува структурата на кожното ткиво кое е помалку еластично и регеративниот процес е намален

Графикон 2 Дистрибуција на пациенти по возраст и пол
Chart 2. Distribution on the patient's age and sex

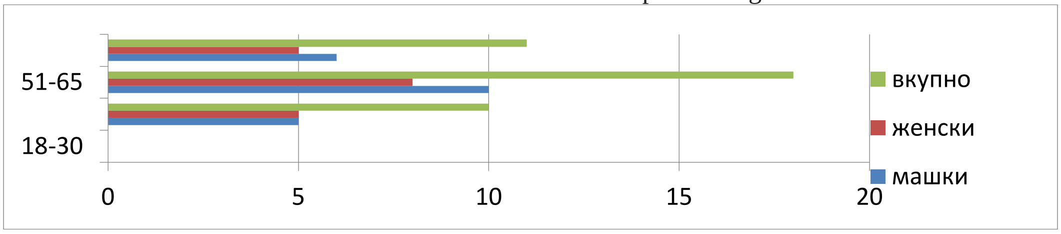

Графикон 3. Процентуална дистрибуција на пациентите според возраста
Chart 3. Percentage distribution of patients by age

Од графикони 2 и 3 може да се заклучи, дека декубитите од 31-50 години подеднакво се застапени кај машката и женската популација, од 51-65 и над 65 год. почесто се застапени кај машката популација

Табела 6. Фрекфенција на пациентите по степен на декубитус
Table 6. Frequency of patients in order of decubitus

Степен на декубит	I степен	II степен	III степен	IV степен	вкупно

Машки	11	5	4	1	21
Женски	9	5	2	2	18
Вкупно	20	10	6	3	39

Од табелата бр 6. Можеме да се види дека нај зачестени се декубитите од прв степен, поради лесната општа состојба на пациентите врз кои може почесто да се изршуваат манипулации за превенција од појава на декубитус.

Графикон 4 Фрекфенција на пациентите по степен на декубитус
Figure 4. Frequency of patients in order of decubitus

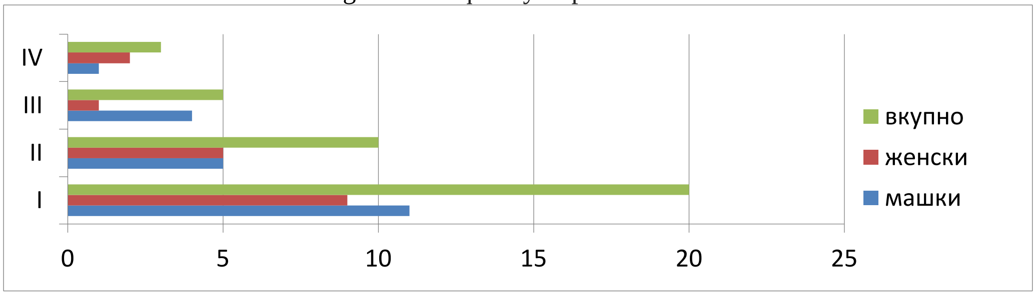

Графиконот 4, кој претставува приказ по степен на декубитус кај машката и женската популација, јасно ни прикажува дека машката популација е повеќе застапена.

Табела 7. Фрекфенција на болни по број на болнички денови
Table 7. Frequency of sick number of hospital days

Месец	**Машки**	**Женски**	**Болнички денови**	
			М	**Ж**
Јануари........3	1	2	13	29/12
Февруари......2	2	/	25/22	/
Март.............3	1	2	7	14/9
Април............2	1	1	16	22
Мај................2	1	1	8	6
Јуни.............2	1	1	33	22
Јули.............5	3	3	45/52/13	6/56/15
Август...........3	2	3	16/24	15/35/18
Септември..4	2	3	64/17	46/46/28
Октомври....2	2	/	13/3	/
Ноември.....4	3	1	7/10/11	10
Декември....3	2	1	8/15	12
Вкупно	19	16	422	401

Од табела 7 може да се заклучи, дека декубитот е појава која и покрај третирањето на пациентите за превенција настанува поради намалениот имунитет, тежината на повреда поради која пациентот е

хоспитализиран, физичката активност за време на хоспитализацијата и др. фактори. Во прикажаните резултати просекот е 21 болнички ден.

Табела 8. Фрекфенција на болни по системи
Table No 8. Frequency of patients in different departments

	Политрауми	**Абдоминални**	**Васкуларни**	**Уролошки**	**Вкупно**
Машки	7	11	1	2	21
Женски	3	13	2	/	18
Вкупно	10	24	3	2	39
%	**25%**	**62%**	**8%**	**5%**	**100%**

Графикон 6 Процентуална застапеност на термичките повреди
Chart 6. Percentage share of thermal injuries

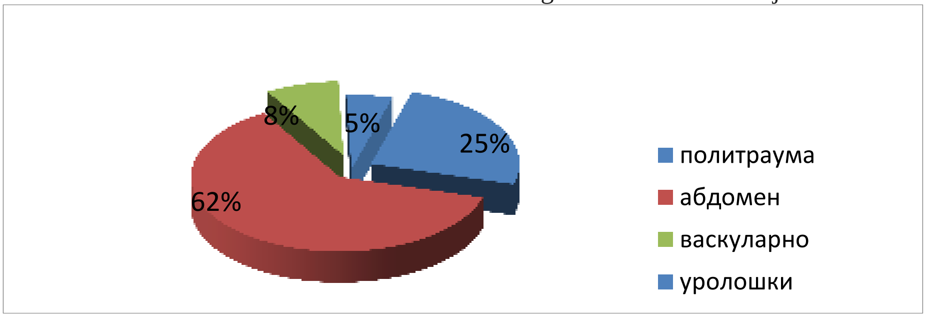

Во табела 8 и графикон 6 се прикажани резултати според заболувањата по системи. Од истражувањето може да се види дека поголем процент е кај пациенти со абдоминални заболуања. Сето тоа се должи поради големата фрекфенција на болни со абдоминални заболувања и како резултат на тежината на болеста.

Графикон бр 7. Фрекфенција на болни по системи
Chart No 7. Frequency of sick systems

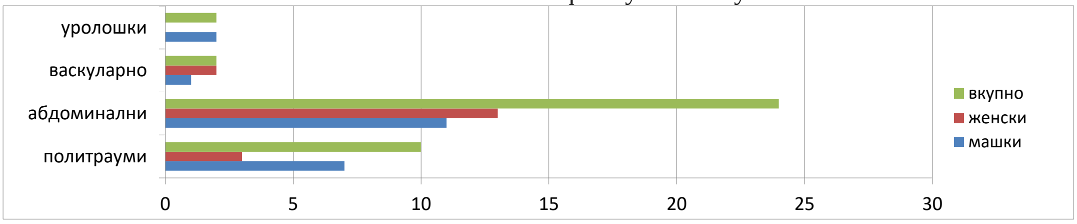

Од графикон 7 се гледа дека декубитите почесто се појавуваат ка жените со абдоминални заболувања.

Табела 9. Фрекфенција на болни според локализација на декубитус
Table 9. Frequency of patients according to localization of decubitus

Декубит според локализација	**Сакрална регија**	**Сакрална регија/пети**	**Сакрална регија/лопатки, пети и прсти**	**вкупно**
Машки	**15**	**4**	**2**	**21**
Женски	**13**	**2**	**3**	**18**
Вкупно	**28**	**6**	**5**	**39**
%	**72%**	**15%**	**13%**	**100%**

Од табела 9 можеме да се заклучи дека најголем процент на појава на декубити е на сакралната регија која е најмногу изложена на притисок за време на хоспитализација на пациентите.

Графикон 8. Фрекфенција на болни според локализација на декубитус
Chart 8. Frequency of patients according to localization of decubitus

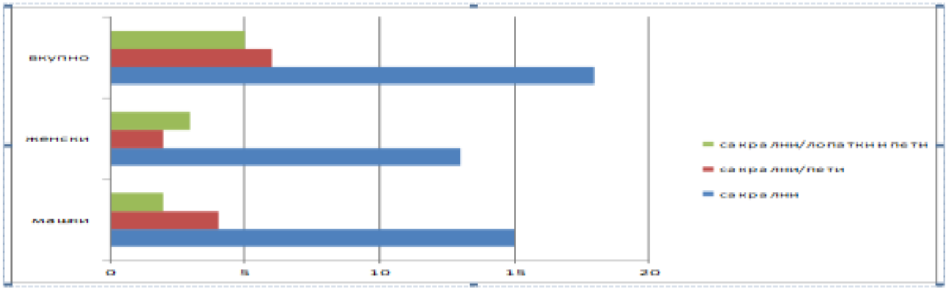

На графикон 8 е прикажана локализација на декубитус. Од тука може да се забележи дека декубитус во сите регии почесто настанува кај машката популација.

Табела 10. Фрекфенција на болни според третман на декубитус
Table 10. Frequency of patients under treatment of decubitus

Декубит според локализација	**Конзервативно**	**Хидроколоидни и алгинатни облозо**	**Хирурчшко/дебридман**	**вкупно**
Машки	**10**	**8**	**3**	**21**
Женски	**9**	**5**	**4**	**18**
Вкупно	**19**	**13**	**7**	**39**
%	**72%**	**15%**	**18%**	**100%**

Од табела 10. и графикон 9 може да се заклучи дека лекувањето и превенцијата на декубит во најголем процент е конзервативен поради општата состојба на пациентите која дозволувала да се примени овој вид на третман.

Графикон 9 Фрекфенција на болни според третман на декубитус
Chart 9. Frequency of patients under treatment of decubitus

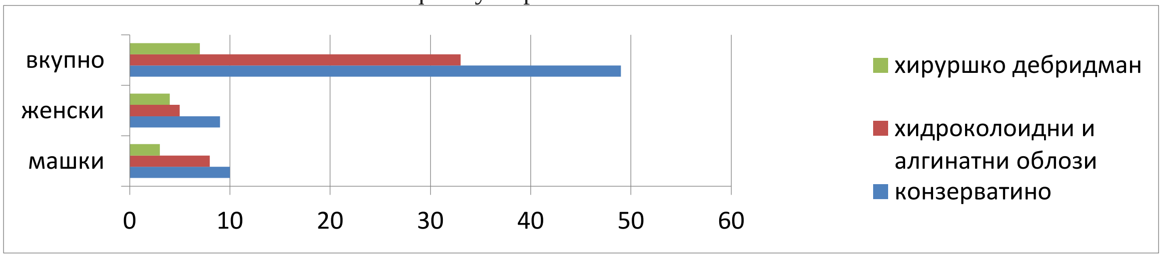

Од резултатите прикажани на графикон 9 може да се констатира, дека конзарвативното лекување е во поголем процент користено поради нискиот степен на декубитус кој настанал во текот на хоспитализацијата на пациентот во ЕИЛ.

ЗАКЛУЧОК

Пациентите сместени во единица за интензивно лекување имаат потреба од поголема здраствена заштита и здравствена нега. Кај овие пациенти поради нивната тешка општа и здравствена состојба, често настанува појава на декубитус и покрај стручната нега применета од страна на медицинскиот персонал. Медицинските сестри многу често применуваат мерки и методи за превенција од појава на декубитус. Од истражувањето може да се заклучи дека користењето на многубројните начини и методи во превенција и лекување на декубитус има голем успех кај пациентите во ЕИЛ. Улогата на медицинската сестра е од големо значење бидејќи во поголем процент е намалена појавата на декубитус.

ЛИТЕРАТУРА

1. Triller C. *Dekubitus - klasifikacije, ljestvice, problemi*. Acta medica Croatica, 2008; Vol. 62
2. Arnold MC. *Pressure ulcer prevention and management: the current evidence for care.* AACN Clin Issues 2003; 14: 411-25.
3. Dekubitusi Preuzeto; jul 2009.
4. Prevalenca i incidenca čireva izazvanih pritiskom u Americi Preuzeto; jul 2009.
5. Vlajić E. Dekubitus: procena, sprečavanje i lečenje. [1], 2008
6. Vlajić E. (2008) *Dekubitus: procena, sprečavanje i lečenje.* [2]

7. Hančević J. *Kronična rana*. Medicinski fakultet Osijek. Katedra za kirur- giju. 2003.
8. Lubomir Panajotović, Jefta Kozarski, S. Cvetanović, Igor Maljković, *Hirurško lečenje dekubitusa*VMA Beograd, Klinika za plastičnu hirurgiju i opekotine Timočki medicinski glasnik
9. Dekubitus-opšti pojmovi..,etiologijaPreuzeto; jul 2009.
10. *Rane*: časopis Srpskog udruženja za lečenje rana, Glavni urednik Željko Kanjuh. – Vol. 3, br. 1 (mart 2009) – Beograd p. 5
11. Yannas IV, Orgil DP, Burke JF. *Template for skin regeneration*.Plast Reconstr Surg 2011; 127 (Suppl.): 60S.
12. Ko SH, Nauta A, Wang V i sur. The role of steam cells incutaneous wound healing: what do we really know? PlastReconstr Surg 2011; 127 (Suppl.):10S.
13. Walcott R, Dowd S. *The role of biofilms: are we hitting theright target?* Plast Reconstr Surg 2011; 127 (Suppl.): 28S.
14. Fan K, Tang J, Escaudon J, RS Kirsner. *State of the art intopical wound-healing products.* Plast Reconstr Surg2011;127 (Suppl.): 44S.
15. Hahm G, JJ Glaser, Elster EA. *Biomarkers to predict woundhealing: the future of complex war wound management*. Plast Reconstr Surg 2011; 127 (Suppl.): 21S.
16. Ennis WJ, Lee C, Plummer M, Meneses P. *Current statusof the use of modalities in wound care: electrical stimulationand ultrasound therapy.* Plast Reconstr Surg 2011;127 (Suppl.): 93S.